

Revisionsrapport

Placeringar i HVB-hem och familjehem

Botkyrka kommun

Christer Marklund
Niklas H Eriksson
Karin Magnusson

Maj 2016

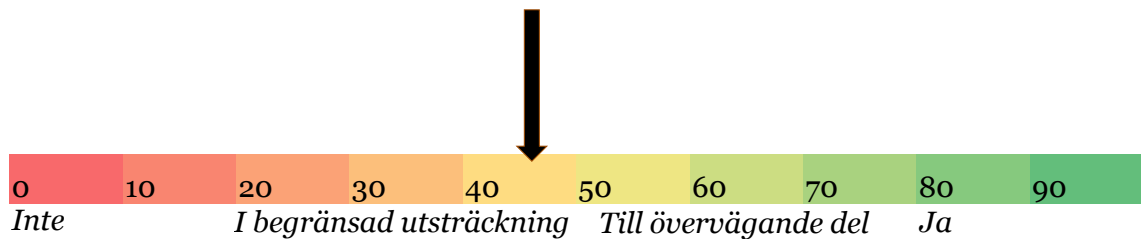
Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Inledning	3
2.1.	Bakgrund	3
2.2.	Syfte och kontrollmål	3
2.3.	Revisionskriterier	3
2.4.	Metod och Avgränsning.....	3
3.	Lag, föreskrift och allmänna råd	4
4.	Iakttagelser och bedömningar	5
4.1.	HVB-hemmens och familjehemmens förmåga att möta barnets behov	6
4.2.	Tillämpas lag, föreskrifter m m samt interna styrande dokument?	9
5.	Avslutning.....	13
5.1.	Bedömningar mot kontrollmål.....	13
5.2.	Rekommendationer.....	13
	<i>Bilaga: Aktgranskning</i>	14

1. Sammanfattning

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Botkyrka har PwC kommunal sektor genomfört en granskning av placeringar av barn och unga i HVB-hem och familjehem. Syftet med granskningen är att bedöma om socialnämnden säkerställer att placeringar av barn och unga sker på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt.

Vår sammanfattande revisionella bedömning är att socialnämnden i begränsad utsträckning säkerställer att placeringar av barn och unga i HVB-hem och familjehem hanteras på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt.

Bedömningarna av kontrollmålen som ligger till grund för svaret på revisionsfrågan framgår av kapitel fem.

Rekommendationer

- Socialnämnden säkerställer att det i kvalitetsledningssystemet finns de processer och rutiner som behövs för att säkerställa att direktiv finns som uppfyller de krav som ställs i lag och föreskrift inom området.
- Socialnämnden beaktar placeringar i HVB-hem och familjehem vid upprättande av kommande års uppföljningsplaner.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Utifrån genomförd väsentlighets- och riskanalys samt en genomgång av kommunens omvärldsanalys har en granskning prioriterats inom området placeringar i hem för vård eller boende (HVB-hem) och familjehem. Socialtjänstlagen reglerar att insatser ska ges utifrån individuella bedömningar och i samråd med den enskilde. I första hand bör insatser ges i öppna former, men av olika skäl placeras barn och unga på institution och i familjehem. Socialtjänstens insatser ska, enligt socialtjänstlagen, hålla en god kvalitet. Familjehem som anlitas ska innan placering utredas för att säkerställa att det finns vilja och förmåga att ge den omsorg som barnet behöver. HVB-hem ska innan en placering utredas för att säkerställa att den rätta kompetensen finns för att ge den omsorg och skydd som barnet behöver. Utifrån både individ- och ekonomiperspektiv är det viktigt att placeringarna leder till önskat resultat. Det är därför viktigt att socialnämnden har fungerande rutiner för att följa upp och utvärdera resultaten av dessa placeringar.

Revisionsobjekt i denna granskning är socialnämnden.

2.2. Syfte och kontrollmål

Syftet med granskningen är att bedöma om socialnämnden säkerställer att placeringar av barn och unga sker på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt. Granskningen har följande kontrollmål:

- Mål, rutiner och riktlinjer finns för området, inkl. handläggning och dessa tillämpas i tillfredställande utsträckning
- Stipulerade utredningstider hålls
- Barn och vårdnadshavarens åsikter tillvaratas vid placeringar
- HVB-hemmens och familjehemmens förmåga att möta barnens behov
- Uppföljning av placerade barn enligt den omfattning som lagen kräver, tidsmässigt, innehållsmässigt och genom att också låta barnen komma till tals
- Uppföljning av handläggning och placering för god kvalitet.

2.3. Revisionskriterier

- Socialtjänstlagen 6 kap.
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende, SOSFS 2012:11.

2.4. Metod och Avgränsning

Metoder som använts i granskningen är registeranalys, dokumentanalys, aktgranskning samt intervjuer med berörd personal på socialförvaltningens utredningsenhet och familjehemssektion samt kommunens upphandlingsenhet.

Aktgranskning var planerad till fem ärenden. Valet av akter gjordes utifrån registeranalysens resultat. På grund av tekniska problem kunde socialförvaltningen tillhandahålla fyra av fem begärda akter. Resultat av aktgranskningen i sin helhet redovisas i bilaga 1.

Berörd personal har sakgranskat rapporten.

3. *Lag, föreskrift och allmänna råd*

Av socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2012:11 (Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, eller hem för vård eller boende) framgår att nämnden ska kartlägga och analysera behovet av familjehem och hem för vård eller boende för placeringar av barn och unga på kort och lång sikt. Nämnden ska, med kartläggningen och analysen som utgångspunkt, planera för och vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgången till hem som kan erbjuda vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet.

Av socialtjänstlagen, SoL, 6 kap. 6 § och SOSFS 2012:11 framgår att förhållanden i ett familjehem ska *utredas* för att ge en bild av dess allmänna lämplighet och lämplighet att ta emot ett visst barn.

Enligt SoL 6 kap. 6 c § ska socialnämnden verka för att familjehem får lämplig utbildning. Enligt allmänna råd i SOSFS 2012:11 bör nämnden se till att handledning och fortbildning som familjehemmen får är anpassad till uppdragets karaktär. Nämnden ska enligt SoL 6 kap 7 § i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem eller HVB-hem lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver. En *genomförandeplan* ska upprättas enligt SoL 11 kap 3 §. Enligt SOSFS 2012:11 ska nämnden verka för att ett barn som är placerad i ett familjehem eller HVB-boende, tillsammans med vårdnadshavare, *deltar* i arbetet¹ med genomförandeplan. Genomförandeplanen bör upprättas i samband med att barnet eller den unge placeras.

Enligt SoL 6 kap 7 b § ska socialnämnden noga följa vården av placerade barn och unga genom regelbundna besök, *enskilda samtal* med barnet samt samtal med familjehemmet och vårdnadshavare.

Enligt SoL 6 kap 7 c § ska placerade barn ha en *särskilt utsedd socialsekreterare* som ansvarar för kontakterna med barnet. Socialsekreteraren ska besöka barnet regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets behov och önskemål. Av socialstyrelsens allmänna råd i SOSFS 2012:11 framgår att barnet eller den unge bör besökas av en socialsekreterare *minst fyra gånger per år*. Yngre barn samt barn och unga som nyligen har placerats i ett familjehem eller i ett HVB-hem kan behöva tätare kontakt.

Vidare framgår av SoL 6 kap 8 § att socialnämnden minst en gång var *sjätte månad* ska överväga om vården fortfarande behövs och hur den bör utformas/inriktas.

¹ Upprätta, följa upp och vid behov revidera. Av genomförandeplanen ska framgå vilka åtgärder som planeras för barnet.

4. *Iakttagelser och bedömningar*

Botkyrka kommun har färre placeringar i jämförelse med jämförbara kommuner. År 2014 hade Botkyrka 8,7 unga placerade per 1 000 unga 0-20 år. Motsvarande siffra i jämförbara kommuner var 10, och snittet i riket var 11,9 placerade per 1 000 unga.

Avseende ansvar, organisation och arbetssätt inom området

- Utredningsenheten (UE) på socialförvaltningen ansvarar för bedömning, utredning, beslut och uppföljning av insatser enligt SoL, LVU etc. UE ansvarar också för att tillhandahålla familjehem och institutionsplatser (HVB). Enheten leds av en verksamhetschef. Verksamhetschefen ansvarar för avtalsfrågor; ramavtal, direktupphandlade avtal samt avtal med familjehem.
- Inom UE finns en särskild familjehemssektion. På familjehemssektionen arbetar familjehemssekreterare och barnhandläggare. Det finns en dokumenterad rollfördelning mellan familjehemssekreterare och barnhandläggare. Familjehemssektionen ansvarar för rekrytering av familjehem.
- Hur överföring av ärenden från utredarsektionen inom UE till familjehemssektionen ska gå till framgår av socialnämndens riktlinjer för arbete med barn- och ungdomsärenden.
- I barnavårdsutredningar ska det som regel vara två handläggare, dels för att säkerställa en professionell handläggning och bedömning, dels för att öka möjligheten till kontinuitet för klienterna. I de ärenden som varit föremål för aktgranskning finns handläggare och medhandläggare tydligt dokumenterade i två av fyra ärenden.

Avseende beslutsorganisation inom området

Socialnämndens delegationsordning är antagen i augusti 2014. Delegationsordningen reglerar bland annat:

- Beslut om placering i familjehem (barn och unga), delegat utskott
- Övervägande om vård i annat hem än det egna behövs, delegat utskott
- Medgivande att ta emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i enskilt hem, delegat utskott
- Beslut om bistånd åt barn och unga i form av HVB, inom ramavtal, utanför ramavtal och övrigt, delegat gruppledare, sektionschef och verksamhetschef. Delegationsordningen reglerar högsta dygnskostnad. Avtalssekreterare ansvarar för tecknande av kontrakt
- Beslut om upphörande av bistånd i form av HVB eller i familjehem, delegat gruppledare
- Förlängning av utredningstiden, delegat sektionschef
- Beslut om uppföljning efter placering i familjehem eller HVB-hem upphör, delegat sektionschef.

4.1. *HVB-hemmens och familjehemmens förmåga att möta barnets behov*

I detta avsnitt redovisas iakttagelser och bedömningar för kontrollmålen ”Mål, rutiner och riktlinjer finns för området inklusive handläggning” samt ”HVB-hemmens och familjehemmens förmåga att möta barnets behov”.

4.1.1. *Iakttagelser*

Avseende mål för området

- Ett av socialnämndens prioriterade områden under 2016 är barn och unga i behov av skydd och stöd. Nämnden har dock inte beslutat om specifika målområden, mål eller indikatorer för området placeringar i HVB-hem och familjehem.
- Nämnden har i ettårsplan 2016 beslutat om målområden, mål och indikatorer som har bärighet på området placeringar i HVB-hem och familjehem. Mål och indikatorer finns inom områdena verksamhet och personal, t.ex. genomförandeplan ska finnas i beslutade insatser samt andel handläggare barn och unga med socionomutbildning och minst tre års erfarenhet av barnutredningar.
- Nämnden har beslutat om mått och nyckeltal, volymmått och kostnadsmått, inom området barn och unga. Mått och nyckeltal inom området är:
 - Institutionsplatser (årsplatser), familje- och jourhem (årsplatser, samt institution (årskostnad) och familje- och jourhem (årskostnad).
- Socialförvaltningen (UE) har upprättat en utvecklingsplan för 2016. Av dokumentet framgår enhetens åtaganden och indikatorer inom området barn- och unga som är placerade i *familjehem*. Exempel på åtaganden är att enheten ska bedriva en rätts-säker verksamhet och att barns rätt att komma till tals tillgodoses. Aktiviteter är formulerade i syfte att genomföra åtagandena.

Avseende riktlinjer och rutiner inom området

- Politisk nivå

Socialnämnden beslutade i april 2015 om riktlinjer för arbetet med barn- och ungdoms-arenden. *Riktlinjerna syftar till att stödja i handläggarna i det dagliga arbetet och bidra till att bedömning och beslut fattas i enlighet med socialtjänstlagen och i enlighet med socialförvaltningens värdegrund.* Riktlinjerna reglerar bl.a. att:

- Handläggning och dokumentation i barnärenden ska ske utifrån BBIC². Hur internt och externt samarbete och samverkan med andra som är involverade i klientens³ liv ska gå till.
- Handläggarna ska utgå från ett nätverksperspektiv, vilket ska innebära att i de fall det är aktuellt att placera ett barn eller en ungdom utanför det egna hemmet ska strävan vara att nätverket involveras i den planeringen, att det undersöks om det finns möjlighet, och om det är lämpligt, att placera inom det egna nätverket i första

² BBIC är ett handlägnings- och dokumentationssystem för utredning, planering och uppföljning i social barnavård. Syftet med BBIC är att stärka barnperspektivet och delaktigheten för barn, unga och deras familjer. Systemet ska också skapa enhetlighet samt bibehålla och förbättra kvalitén i den sociala barn- och ungdomsvården.

³ Barnet/den unge

hand. Vidare reglerar riktlinjerna vilka faktorer som ska vägas samman i handläggningen, exempel på lämpliga insatser, samt information om att vårdplan och genomförandeplan ska användas i enlighet med BBIC:s formulär.

Riktlinjerna upplevs enligt intervjuer tydliga utifrån sitt syfte. Riktlinjerna tar dock inte specifikt sikte på placeringar i HVB-hem och familjehem. Av intervjuer framkommer också att det finns ett behov av att bryta ner riktlinjerna till handläggarnivå, d.v.s. att de anpassas till praktisk ärendehandläggning.

- Avseende placeringar på HVB-hem har kommunen ett ramavtal. Ramavtalet omfattar HVB-hem för barn och unga 0-20 år. För att komma med i ramavtalet måste HVB-hemmen uppfylla uppställda krav som syftar till att skapa goda villkor och öka kvaliteten inom de upphandlade verksamheterna. Ramavtalets syfte är att tillgodose kommunens huvudsakliga behov av externa vårdgivare för insatser. Direktupphandling av placeringar i HVB-hem och konsulentstödda familjehem kan också förekomma. Förberedelser pågår för att teckna ett ramavtal för konsulentstödda familjehem under 2016.
- Socialnämnden har inte beslutat om några specifika riktlinjer för placering av barn och unga utanför hemmet. D.v.s. riktlinjer som reglerar hela kedjan från utredning till placering, uppföljning, överflyttning av vården etc. Vi noterar att ett arbete har påbörjats i syfte att ta fram och samla ihop riktlinjer och rutiner för området. De riktlinjer och rutiner som ändå kunnat styrkas i granskningen är inte samlade i nämndens ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.
- Socialnämnden har inte fastställt några rutiner för missförhållanden vid placeringar av barn och unga utanför hemmet. Enligt SOSFS 2012:11 ska socialnämnden, inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet, fastställa rutiner för hur vården av barn och unga i familjehem eller HVB-hem ska planeras och följas så att missförhållanden i hemmet som kan påverka barn eller den unge ska kunna uppmärksammas och åtgärdas i ett tidigt skede. Familjehemssektionen respektive utredningssektionen inom UE har dock tagit fram ett utkast till checklista för uppföljning av familjehemsplacerade barn, samt dokumenterat ett arbetssätt för uppföljning av barn/ungdomar placerade på HVB-hem.

- **Verksamhetsnivå**

- Vid rekrytering och utredning av familjehem ska, enligt intervjuer, socialstyrelsens BRA-fam⁴ metod användas.
 - Informationen som framkommer från BRA-fam ska ligga till grund för en bedömning av om familjen ska utredas vidare. Bedömningen ska främst fokusera på risker för att tidigt kunna identifiera familjer som kan komma att bedömas som olämpliga.
 - I familjehemssekreterarens fortsatta utredning ska en särskild mall för familjehemsutredning samt "Kälvestensmetoden" användas. Registeruppgifter ska tas för det aktuella familjehemmet. Registeruppgifter ska inhämtas från socialtjänst - socialregister, polis - belastningsregister, kronofogdemyndigheter och försäkringskassan.
 - Granskningen har inte kunnat styrka att familjehemsutredningen är dokumenterad i ärendena som varit föremål för stickprov. Av intervjuer framkommer dock att när ett ärende tas upp för beslut om familjehemsplacering till socialnämndens arbetsutskott, ska en familjehemsutredning alltid bifogas.

⁴ Bedömning vid rekrytering av familjehem

Då en familj blivit godkänd som familjehem ska ett avtal skrivas mellan socialnämnden och familjehemmet. Avtalet reglerar bl.a. familjehemmets åtaganden, socialnämndens åtaganden samt ekonomiskt ersättning.

- Tillgången på familjehem har varit mindre än efterfrågan under 2015 och första kvartalet 2016. Intresset att ställa upp som familjehem för ensamkommande flyktingbarn upplevs större än för övriga barn och unga.
 - Kommunen är medlem i organisationen ”Familjehemsbanken, vilket fungerar som en annonsyta både för kommunen och för människor som är intresserade att bli familjehem. Inom ramarna för Södertörnsnätverket samarbetar kommunen i viss utsträckning med andra kommuner avseende rekrytering av familjehem. Rekrytering av ett familjehem sker i praktiken per barn, när behovet uppstår. Någon kartläggning och analys av behovet av familjehem och HVB-hem på kort och lång sikt har inte kunnat styrkas av granskningen
 - Kommunen har i perioder annonserat i media, hållit informationsträffar samt annonserar kontinuerligt på kommunens hemsida om behovet av familjehem.
- Av dokumentet ”arbetsbeskrivning avtalssekreterare” (UE) framgår hur kvalitets-säkring av direktupphandlade HVB-hem och konsulentstödda familjehem ska gå till. Kvalitetssäkringen utförs av avtalssekreterare och handläggare från UE:s utredsektioner eller familjehemsektionen.
- Några dokumenterade riktlinjer eller rutiner för utbildning och fortbildning till familjehem som har uppdrag av kommunen finns inte. Av granskningen framkommer dock att alla nya familjehem ska gå Socialstyrelsens grundutbildning för familjehem ”Ett hem att växa i”. Utbildningen tillhandahålls inom ramarna för Södertörnsnätverket. Utöver grundutbildningen ska familjehemmen erbjudas kontinuerlig utbildning och handledning av sin familjehemssekreterare. Vid behov kan även extern handledning bli aktuell. Det finns inte någon dokumentation som beskriver vilka utbildningar som erbjudits eller i vilket utsträckning respektive familjehem har deltagit i utbildningar.

4.1.2. *Bedömning*

Vi noterar att ett av socialnämndens prioriterade områden under 2016 är barn och unga i behov av skydd. Vi noterar också att nämnden beslutat om riktlinjer för handläggning av barn- och ungdomsärenden.

Socialnämnden bedöms *i begränsad utsträckning* säkerställt att mål, rutiner och riktlinjer inklusive handläggning finns inom området. Bedömningen baseras på att socialnämnden inte beslutat om några specifika riktlinjer för placeringar av barn och unga utanför hemmet. Bedömningen baseras också på att nämnden inte fastställt några rutiner för missförhållanden vid placeringar av barn och unga utanför hemmet, samt att de riktlinjer och rutiner som ändå kunnat styrkas i granskningen inte är samlade i socialnämndens ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Socialnämnden bedöms *i begränsad utsträckning* säkerställt HVB-hemmens och familjehemmens förmåga att möta barnens behov. Bedömningen baseras på att det inte finns några dokumenterade riktlinjer eller rutiner för utbildning och fortbildning till familjehem som har uppdrag av kommunen. Bedömningen baseras också på att någon kartläggning och analys av behovet av familjehem och HVB-hem på kort och lång sikt inte kunnat styrkas av granskningen. Vi noterar att det finns överenskomna arbetssätt för utredning, bedömning och avtalsskrivning med nya familjehem i linje med socialtjänstlagen 6 kap.

och socialstyrelsens föreskrift 2012:11. Granskningen kan dock inte styrka att familjehemsutredningen är dokumenterad i ärendena som varit föremål för stickprov. Det är däremot positivt att kommunen använder ramavtal avseende vård på HVB-hem, då detta borgar för viss kvalitet.

4.2. Tillämpas lag, föreskrifter m m samt interna styrande dokument?

I detta avsnitt redovisas iakttagelser och bedömningar för kontrollmålen ”Stipulerade utredningstider hålls”, ”Barn och vårdnadshavarens åsikter tillvaratas vid placeringar”, ”Uppföljning av placerade barn sker enligt den omfattning som lagen kräver, tidsmässigt, innehållsmässigt och genom att låta barnen komma till tals” samt ”Uppföljning av handläggning och placering för god kvalitet”. Bedömningarna av dessa kontrollmål utgör även bedömning av om lag, föreskrift och allmänna råd samt interna styrande dokument tillämpas.

4.2.1. Hålls stipulerade utredningstider?

4.2.1.1. Iakttagelser

Resultat från registeranalys

I syfte att kontrollera att stipulerade utredningstider hålls har en registeranalys genomförts. Registeranalysen omfattar samtliga avslutade utredningar som avslutats med placering av barn- och unga under 2015. Nedan ges exempel på resultat:

- För gruppen barn har 12 av 27 ärenden (44 procent) tagit mer än fyra månader. Nio av dessa var ärenden som ledde till beslut om placering i familjehem, resterande ledde till beslut om placering i HVB-hem. I tre av 12 ärenden har beslut fattas om förlängd utredningstid. I dessa tre ärenden har utredningen avslutats inom beslutad förlängd utredningstid. Fyra av tolv ärenden (33 procent) som tagit mer än fyra månader har varit föremål för aktgranskningen.
- För gruppen ungdomar har 20 av 66 ärenden (30 procent) tagit mer än fyra månader. 13 av dessa var ärenden som ledde till beslut om placering i familjehem, resterande ledde till beslut om placering i HVB-hem. I inget ärende har beslut fattas om förlängd utredningstid.

4.2.1.2. Bedömning

Stipulerade utredningstider har inte hållits under 2015. När det gäller ingripande till barns skydd eller stöd ska alla utredningar bedrivas *skyndsamt* och vara slutförda senast inom *fyra månader*, vilket framgår av socialtjänstlagen 11 kap. 2§. Vi noterar att beslut om förlängd utredningstid har tagits i 25 procent av barnärendena och 0 procent av ungdomsärendena, i det fall utredningstiden överstigit fyra månader.

4.2.2. *Sker uppföljning av placerade barn enligt den omfattning som lagen kräver, tidsmässigt, innehållsmässigt och genom att också låta barnen komma till tals?*

I detta kapitel redovisas iakttagelser och bedömningar för kontrollmålen: ”Barn och vårdnadshavarens åsikter tillvaratas vid placeringar” och ”Uppföljning av placerade barn sker enligt den omfattning som lagen kräver, tidsmässigt, innehållsmässigt och genom att låta barnen komma till tals”.

4.2.2.1. Iakttagelser

Avseende uppföljning på individnivå

Enligt socialnämndens riktlinjer för arbete med barn- och ungdomsärenden ansvarar utredande socialsekreterare för att uppföljning av insats görs med utgångspunkt i de mål som ska finnas beskrivna i vård- och genomförandeplaner. Planerna ska vid behov revideras i samråd med barnet/vårdnadshavaren och den som genomför beslutade insatser. Utredande socialsekreterare ansvarar för att se att insatsen har önskad effekt. Ansvarsfördelning ska tillämpas inom hela utredningsenheten. Vid familjehemsutredningar, utredning av enskilt familjehem, har familjehemssekreterare rollen som utredande socialsekreterare.

I aktgranskningen framkommer att:

- Vårdplaner är upprättade
- Barnet/vårdnadshavare har, enligt dokumentationen, samtyckt till den planerade vården enligt vårdplan i ett av fyra ärenden. I övriga vårdplaner framgår det inte om barnet/vårdnadshavare lämnat sitt samtycke
- I tre av fyra ärenden framgår det inte om genomförandeplan är upprättad. I ärendet där genomförandeplan är upprättad är det otydligt om barnet/vårdnadshavare deltagit vid framtagandet av planen. Det är även otydligt om uppföljningar görs med utgångspunkt i genomförandeplan.

Av dokumentationen i övrigt framgår att dialog förs med barnet/vårdnadshavare under den *pågående* placeringen. Vi noterar att handläggarens bedömningar av önskemål, åsikter m.m. görs utifrån en bedömning av barnets bästa.

Granskningen har i **kapitel 4.1** noterat att det finns ett utkast till checklista från 2014 som ska tillämpas av handläggarna vid uppföljning av familjehemsplacerade barn. Listan är utformad för att fånga upp olika former av vanvård och barnets inställning till placeringen. Syftet är att ge barnet möjlighet att berätta om eventuella missförhållanden. Samma frågor ska ställas varje gång barnhandläggaren träffar barnet. I aktgranskningen framkommer att enskilda samtal hålls med barnet i samband med uppföljning, i den utsträckning det är möjligt utifrån barnets ålder. I aktgranskningen framkommer dock att rekommenderad besöksfrekvens, fyra gånger per år, har tillämpats i två av fyra ärenden.

Utredande socialsekreterare, familjehemssekreteraren, finns inte kvar som särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet. Barnhandläggaren är den som ansvarar för enskilda samtal med barnet, kontakter med biologiska föräldrar och uppföljningsmöten enligt BBIC med biologiska föräldrar, barnet och familjehemmet. Familjehemssekreteraren ansvarar, som framgår av **kapitel 4.1**, för handledning och ut-

bildning till familjehemmet samt uppföljning av familjehemmets uppdrag, som det ska framgå av avtal och genomförandeplan. I aktgranskningen framkommer att barnhandläggare är särskilt utsedd socialsekreterare.

Dokumenterat arbetssätt för uppföljning av barn/ungdomar placerade på HVB-hem innehåller bl.a. krav på att HVB-hemmet upprättar genomförandeplan, när en första uppföljning ska göras efter placering, uppföljningsfrekvens, krav på att HVB-hem inkommer med uppföljningsrapporter, vad uppföljningen av placeringen ska innehålla, att enskilda samtal ska hållas med den enskilde, samt att placerade barn ska ha kvar utredande socialsekreterare som särskilt utsedd socialsekreterare under hela insatstiden.

I aktgranskningen framkommer att de biologiska föräldrarna erbjuds kontakt med familjehandlare i syfte att förändra sin livssituation och sitt beteende tillsammans.

Samtliga barn, HVB-hem och familjehem ska, av sin handläggare, få inspektionen för vård och omsorgs (IVO:s) informationsbroschyr om rättigheter för placerade barn och ungdomar inklusive kontaktuppgifter till särskilt utsedd socialsekreterare. Någon egenkontroll i syfte att säkerställa att det specifika arbetssättet tillämpas genomförs inte.

Det inte är dokumenterat hur egenkontroll ska utföras i syfte att säkerställa att uppföljning och kontroll av placerade barn- och ungas situation görs. Granskningen har därför inte kunnat ta del av något resultat av utförd egenkontroll. Den typ av egenkontroll som utförs är i samband att handläggare och gruppleddare följer upp ärenden. Vi noterar att ett arbete har påbörjats i syfte att systematisera egenkontrollen inom området.

4.2.2.2. Bedömning

De granskade kan *inte tillräcklig grad* styrka i vilken utsträckning barnets/vårdnadshavarens åsikter tillvaratas vid själva *placeringstillfället*. Bedömningen baseras på att det inte framgår av tre av fyra granskade vårdplaner om barnet/vårdnadshavare samtyckt till den planerade vården. Bedömningen baseras också på att det inte framgår om genomförandeplan är upprättad i tre av fyra granskade akter. I det ärende där genomförandeplan är upprättad framgår det inte tydligt om barnet/vårdnadshavare deltagit i upprättandet.

I de granskade akterna har uppföljning av placerade barn *i begränsad utsträckning* gjorts enligt den omfattning som lagen kräver, tidsmässigt, innehållsmässigt och genom att också låta barnen komma till tals. Bedömningen baseras på att genomförandeplan inte är upprättad i tre av fyra ärenden, barnet/vårdnadshavare inte har deltagit vid upprättande av genomförandeplan samt att barnet endast i två av fyra ärenden besökts av socialsekreterare minst fyra gånger det senaste året. Bedömningen baseras också på att det inte är dokumenterat hur egenkontroll ska utföras i syfte att säkerställa att uppföljning och kontroll av placerade barns situation görs. Vi noterar dock att socialsekreterare har hållit ett enskilt samtal med barnet i samband med uppföljning, i den utsträckning det varit möjligt utifrån barnets ålder. Vi ser även positivt på att särskilt utsedd socialsekreterare är dokumenterad.

4.2.3. Sker uppföljning av handläggning och placering för god kvalitet?

4.2.3.1. Iakttagelser

Avseende uppföljning på politisk nivå och verksamhetsnivå

- Socialnämnden har inte fått eller begärt någon uppföljning av handläggning och placering för god kvalitet under 2015 eller första kvartalet 2016. I samband med årsredovisningen presenteras dock volym- och kostnadsmått för området barn och unga. Några resultat av egenkontroll i syfte att säkra verksamhetens kvalitet har inte framkommit av granskningen.
- På individnivå ska nämnden vara delaktig genom att beslut om stadigvarande placeringar för barn och unga är delegerat till nämndens arbetsutskott samt genom de överväganden av vården som enligt lag ska göras minst var sjätte månad. I aktgranskningen framkommer att övervägande gjorts i ett av fyra ärenden, övervägandet var däremot inte gjort inom aktuell tidsgräns.

Granskningen har tagit del av ”Uppföljningsdokument HVB-hem”. Dokumentet har två syftet. Dels är dokumentet en checklista som ska användas av socialförvaltningen vid kvalitetssäkringen av direktupphandlade HVB-hem och konsulentstödda familjehem. Dels ska dokumentet användas för kvalitetsuppföljning av HVB-hem med ramavtal, direktupphandlade HVB-hem och konsulentstödda familjehem. Resultaten av kvalitetsuppföljningen utgör ett underlag för avtalsuppföljning med leverantörer. Socialnämnden har inte begärt eller fått ta del av uppföljningsresultaten. Kopplat till checklistan finns en dokumenterad ansvars- och arbetsfördelning mellan socialförvaltningen (UE) och kommunens upphandlingsenhet.

Enligt socialnämndens internkontrollplan 2016 ska rutinen ”God kvalitet i verksamheten” kontrolleras genom kontrollmomentet ”Att kontrollerna upptagna i uppföljningsplanen för god kvalitet har genomförts”. Ramavtalstrohet, ”Att ramavtalen används” är ett annat exempel på kontrollmoment i internkontrollplanen som har bärighet på granskningsområdet.

Socialnämnden har beslutat om uppföljningsplan för god kvalitet 2016, inom ramen för nämndens kvalitetsledningssystem. Fokus för uppföljningsplan 2016 är ”En rättssäker verksamhet”, samt ”Rätt kompetens och goda arbetsförhållanden”.

- Nämnden har inte beslutat om specifika kontrollmål för området placeringar i HVB-hem och familjehem i uppföljningsplan 2016. Nämnden har däremot beslutat om kontrollmål inom området barn och unga i behov av skydd, exempelvis ”Genomförandeplaner finns i beslutade insatser”, ”Vi behåller våra medarbetare”, och ”Handläggarna har adekvat utbildning och erfarenhet”.

4.2.3.2. Bedömning

Socialnämndens uppföljning av handläggning och placering för god kvalitet bedöms vara *otillräcklig*. Bedömningen baseras på att nämnden inte begärt eller fått någon uppföljning av handläggning och placering för god kvalitet. Bedömningen baseras också på några resultat av egenkontroll i syfte att säkra verksamhetens kvalitet inte har framkommit av granskningen, samt att överväganden endast gjorts i ett av fyra ärenden. Vi ser positivt på att nämnden beslutat om kontrollmål med bärighet på området i uppföljningsplan 2016.

5. Avslutning

5.1. Bedömningar mot kontrollmål

Kontrollmål	Bedömning
HVB-hemmens och familjehemmens förmåga att möta barnens behov	<i>Socialnämnden har i begränsad utsträckning säkerställt HVB-hemmens och familjehemmens förmåga att möta barnens behov.</i>
Mål, rutiner och riktlinjer finns för området inklusive handläggning	<i>Socialnämnden har i begränsad utsträckning säkerställt att mål, rutiner och riktlinje inklusive handläggning finns.</i>
Stipulerade utredningstider hålls	<i>Stipulerade utredningstider har inte hållits under 2015.</i>
Barn och vårdnadshavarens åsikter tillvaratas vid placeringar	<i>De granskade kan inte tillräcklig grad styrka i vilken utsträckning barnets/vårdnadshavarens åsikter tillvaratas vid själva placeringstillfället.</i>
Uppföljning av placerade barn enligt den omfattning som lagen kräver, tidsmässigt, innehållsmässigt och genom att låta barnen komma till tals	<i>I de granskade akterna har uppföljning av placerade barn i begränsad utsträckning gjorts enligt den omfattning som lagen kräver, tidsmässigt, innehållsmässigt och genom att också låta barnen komma till tals.</i>
Uppföljning av handläggning och placering för god kvalitet	<i>Socialnämndens uppföljning av handläggning och placering för god kvalitet bedöms vara otillräcklig.</i>

Vår **sammanfattande revisionella bedömning** är att socialnämnden i begränsad utsträckning säkerställer att placeringar av barn och unga i HVB-hem och familjehem hanteras på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt.

5.2. Rekommendationer

- Socialnämnden säkerställer att det i kvalitetsledningssystemet finns de processer och rutiner som behövs för att säkerställa att direktiv finns som uppfyller de krav som ställs i lag och föreskrift inom området.
- Socialnämnden beaktar placeringar i HVB-hem och familjehem vid upprättande av kommande års uppföljningsplaner.

2016-05-20

Christer Marklund
Projektledare

Jan Nilsson
Uppdragsansvarig

Bilaga: Aktgranskning

Krav på uppföljning enligt lag (SoL) samt föreskrift och allmänna råd (SOSFS 2012:11) ⁵	1	2	3	4	5
Familjehemsutredning är dokumenterad	<i>IU</i>	<i>IU</i>	<i>IU</i>	<i>IU</i>	-
Genomförandeplan är upprättad	<i>Ja</i>	<i>Nej</i>	<i>Nej</i>	<i>Nej</i>	-
Barnet /vårdnadshavare har deltagit vid upprättandet av genomförandeplan	<i>Nej</i>	-	-	-	-
Särskilt utsedd socialsekreterare är dokumenterad	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>	-
Barnet har besökts av socialsekreterare minst <i>fyra gånger</i> det senaste året	<i>Nej</i> ⁶	<i>Nej</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>	-
Socialsekreterare har hållit ett <i>enskilt samtal</i> med barnet i samband med uppföljning	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>	-	-
Socialnämnden gör överväganden var <i>sjätte</i> månad	<i>Nej</i> ⁷	<i>Nej</i>	<i>Nej</i>	<i>Nej</i>	-

⁵ 5 ärenden som pågått längre än sex månader under perioden 2015-01-01-2016-04-01

⁶ Framgår inte tydligt av dokumentation. Anges dock att så skett i underlag för övervägande.

⁷ Övervägande är gjort i ärendet, dock ej var sjätte månad.